

Dokument z Montreux

(neoficiální překlad; není zahrnuta část 2 – Good Practices)

Předmluva

Tento dokument je výsledkem iniciativy zahájené ve spolupráci vlády Švýcarska a Mezinárodního výboru Červeného kříže, která vedla k setkání vládních expertů z Afghánistánu, Angoly, Austrálie, Kanady, Číny, Francie, Německa, Iráku, Polska, Sierra Leone, Jižní Afriky, Švédska, Švýcarska, Velké Británie, Ukrajiny a USA v lednu a listopadu 2006, listopadu 2007, dubnu a září 2008. Zástupci občanské společnosti a soukromého vojenského a bezpečnostního sektoru byli konzultováni.

Tento dokument vychází z těchto vzájemných porozumění:

- 1) Určitá zavedená pravidla mezinárodního práva, zejména mezinárodního humanitárního práva a práva lidských práv se aplikují na státy v jejich vztahu k soukromým vojenským a bezpečnostním službám (SVBS) během operací těchto služeb v ozbrojeném konfliktu;
- 2) Tento dokument připomíná existující právní závazky států a SVBS a jejich personálu (část 1) a poskytuje státům osvědčených postupů k podpoře dodržování mezinárodního humanitárního práva a lidských práv v průběhu ozbrojeného konfliktu (druhá část);
- 3) Tento dokument není právně závazný nástroj a nikterak se nedotýká existujících závazků států podle mezinárodního obyčejového práva nebo podle mezinárodních smluv, kterými jsou státy smluvními stranami, zejména jejich závazkům plynoucím z Charty OSN (zvláště z čl. 2(4) a 51);
- 4) Tento dokument by neměl být vykládán jako omezení, poškození nebo rozšíření jakýmkoliv způsobem stávající závazky podle mezinárodního práva, nebo jako vytváření nebo rozvoj nových závazků podle mezinárodního práva;
- 5) Existující závazky a osvědčená praxe mohou být rovněž návodné pro post-konfliktní situace a jiné obdobné situace, ačkoli mezinárodní humanitární právo je aplikovatelné pouze v době ozbrojeného konfliktu;
- 6) Spolupráce, sdílení informací a pomoc mezi státy úměrné kapacitám každého státu jsou účelné ve smyslu dosažení plného respektování mezinárodního humanitárního práva a lidských práv, obdobně jako spolupráce v implementaci se soukromým vojenským a bezpečnostním sektorem a jinými relevantními aktéry;
- 7) Tento dokument nemá být *chápán* jako schválení používání SVBS v jakýchkoliv situacích, jeho cílem je pouze připomenutí právních závazků a doporučení osvědčených postupů v těch případech, kdy bylo o najmutí SVBS již rozhodnuto;

- 8) Ačkoli je tento dokument adresován státům, osvědčené postupy mohou mít hodnotu i pro jiné subjekty, jako jsou mezinárodní organizace, NGO a společnosti, které najímají SVBS, stejně jako pro SVBS samotné.
- 9) Pro účely tohoto dokumentu:
- a) „SVBS“ jsou soukromé obchodní entity, které poskytují vojenské a/nebo bezpečnostní služby bez ohledu na to, jak samy sebe označují. Vojenské a bezpečnostní služby zahrnují zejména ozbrojený doprovod a ochranu osob a objektů, jako jsou konvoje, budovy a jiná místa; údržbu a provozování zbraňových systémů; zadržování vězňů; poradenství a výcvik místních sil a bezpečnostního personálu.
 - b) „Personál SVBS“ jsou osoby zaměstnané SVBS, ať přímo najaté, nebo využívané na základě smlouvy, včetně jejich zaměstnanců a managerů.
 - c) „Najímající státy“ jsou státy, které si přímo najímají služby SVBS, včetně těch případů, kdy si tyto SVBS najímají subdodavatele ve formě jiné SVBS.
 - d) „Teritoriální státy“ jsou státy, na jejichž území SVBS provádějí svoji činnost.
 - e) „Domovské státy“ jsou státy příslušnosti SVBS, tj. ty státy, kde jsou SVBS registrovány nebo založeny; jestliže stát, kde je SVBS založena je odlišný od toho, kde má SVBS své hlavní sídlo managementu, pak stát, kde má toto své hlavní sídlo managementu je „Domovským státem“.

Zúčastněné státy dají na vědomí tento dokument jiným státům, mezinárodním organizacím, nevládním organizacím, soukromému vojenskému a bezpečnostnímu sektoru a dalším relevantním subjektům, které se vyzývají, aby přijaly tyto osvědčené postupy, které považují za vhodné pro své působení. Zúčastněné státy vyzvou další státy a mezinárodní organizace, aby sdělily svoji podporu tomuto dokumentu federálnímu ministerstvu zahraničních věcí Švýcarska. Účastnické státy též vyhlásí svou připravenost přezkoumat a v případě nutnosti revidovat tento dokument s cílem vzít v úvahu nový vývoj.

Část 1

Relevantní mezinárodněprávní závazky vztahující se k soukromým vojenským a bezpečnostním společnostem

Úvod

Následující prohlášení mají za cíl připomenout existující mezinárodněprávní závazky států týkající se soukromých vojenských a bezpečnostních společností. Prohlášení vycházejí z různých smluv z oblasti mezinárodního humanitárního práva a práva lidských práv a obyčejového mezinárodního práva. Tento dokument a v něm obsažená prohlášení nevytvářejí právní závazky. Každý stát je odpovědný za dodržování mezinárodních závazků, které na sebe převzal v mezinárodních smlouvách, jichž je smluvní stranou, s výhradou učiněných výhrad, prohlášení a porozumění, a za dodržování těch závazků, které plynou z mezinárodního obyčejového práva.

A. Najímající státy

1. Závazky najímajících států vyplývající z mezinárodního práva zůstávají zachovány i v případě, že si najmou SVBS k vykonávání určitých aktivit. Jsou-li tyto státy okupační mocnosti, mají závazek přijmout všechna opatření v jejich pravomoci k nastolení a zajištění, jak nejrychleji to bude možné, veřejného pořádku a bezpečnosti, tj. uchovávat bdělost v oblasti předcházení porušování mezinárodního humanitárního práva a práva lidských práv.
2. Najímající státy mají závazek nenajmout SVBS za účelem provádění aktivit, které mezinárodní humanitární právo výslovně přiznává zástupcům státu nebo jeho orgánům, jako výkon pravomoci odpovědného zástupce státu nad zajateckými tábory nebo místech pro internaci civilistů v souladu s Ženevskými úmluvami.
3. Najímající státy mají závazek v rámci svých pravomocí zajistit respektování mezinárodního humanitárního práva ze strany SVBS, které si najaly, zejména:
 - a) zajistit, aby SVBS, které si najaly, a jejich personál si byly vědomy svých závazků a vyškoleny odpovídajícím způsobem;
 - b) nepodněcovat a nenapomáhat při jakýchkoliv porušeních mezinárodního humanitárního práva personálem SVBS, ale přijmout vhodná opatření k jejich zabránění;
 - c) přijmout opatření k potlačení porušení mezinárodního humanitárního práva spáchaných personálem SVBS prostřednictvím vhodných prostředků, jako jsou vojenské předpisy, správní nařízení a jiná regulatorní opatření, stejně jako správní, přestupkové a soudní sankce v případě potřeby.
4. Najímající státy jsou odpovědné za implementaci svých závazků podle mezinárodního práva lidských práv, včetně přijetí takových legislativních a jiných opatření, která mohou být nezbytná pro efektivní účinek těchto závazků. K provedení tohoto cíle mají závazek přijmout vhodné prostředky k zabránění, vyšetření a poskytnutí účinné nápravy pro relevantní pochybení SVBS a jejich personálu.
5. Najímající státy mají závazek přijmout nezbytnou legislativu k zavedení účinných trestních sankcí pro osoby páchající nebo nařizující spáchat závažná porušení Ženevských úmluv, případně Protokolu I, a rovněž mají závazek vyhledat osoby, které jsou podezřelé ze spáchání nebo nařídily spáchat takováto závažná porušení, a přivést tyto osoby bez ohledu na jejich státní příslušnost před své soudy. Jestliže to upřednostňují, mohou také v souladu s příslušnými ustanoveními národní legislativy předat takovou osobu k soudnímu řízení před soudy jiného dotčeného státu, pokud je v takovém státě tento případ *prima facie* (roz. je v něm dostatek důkazů k provedení trestního řízení), nebo mezinárodnímu trestnímu tribunálu.
6. Najímající stát má rovněž závazek vyšetřit v souladu s požadavky mezinárodního práva, anebo jinak podle potřeby stíhat, vydat nebo předat podezřelou osobu ze spáchání jiných zločinů podle mezinárodního práva, jako jsou mučení nebo braní rukojmí. Takovéto stíhání musí být vedeno v souladu s právem na spravedlivý proces

podle mezinárodního práva s vědomím toho, že trest musí odpovídat závažnosti zločinu.

7. Ačkoli vstup do smluvních vztahů nevyvolává sám o sobě odpovědnost najímajících států, tyto státy jsou odpovědné za porušení mezinárodního humanitárního práva, lidských práv a jiných pravidel mezinárodního práva spáchaných SVBS nebo jejich personálem v těch případech, kde takováto porušení jsou přičitatelná najímajícímu státu podle obyčejového mezinárodního práva, zvláště jsou-li SVBS:
 - a) začleněny státem do jeho řádných ozbrojených sil v souladu s jeho vnitrostátní legislativou;
 - b) členy organizovaných armádních sil, skupin nebo jednotek pod vedením velitele odpovědného státu;
 - c) zmocněny k výkonu prvků státní moci, jestliže jednají v této pravomoci (tj. jsou formálně oprávněny na základě zákona nebo nařízení vykonávat funkce, které normálně vykonávají orgány státu); nebo
 - d) ve skutečnosti jednají na základě pokynů státu (tj. stát dal konkrétní pokyn k chování soukromého aktéra) nebo na základě vedení nebo kontroly státu (tj. skutečný výkon efektivní kontroly státem nad chováním soukromých aktérů).
8. Najímající státy mají závazek poskytnout reparace za porušení mezinárodního humanitárního práva a práva lidských práv způsobených protiprávním chováním personálu SVBS, je-li toto chování SVBS přičitatelné najímajícím státům v souladu s obyčejovým mezinárodním právem odpovědnosti států.

B. Teritoriální státy

9. Teritoriální státy mají závazek v rámci svých pravomocí zajistit respektování mezinárodního humanitárního práva ze strany SVBS operujících na jejich území, zejména:
 - a) šířit v největší možné míře text Ženevských úmluv a jiných relevantních norem mezinárodního humanitárního práva mezi SVBS a jejich personál;
 - b) nepodněcovat a nenapomáhat při jakýchkoliv porušeních mezinárodního humanitárního práva personálem SVBS, ale přijmout vhodná opatření k jejich zabránění;
 - c) přijmout opatření k potlačení porušení mezinárodního humanitárního práva spáchaných personálem SVBS prostřednictvím vhodných prostředků, jako jsou vojenské předpisy, správní nařízení a jiná regulatorní opatření, stejně jako správní, přestupkové a soudní sankce v případě potřeby.
10. Teritoriální státy jsou odpovědné za implementaci svých závazků podle mezinárodního práva lidských práv, včetně přijetí takových legislativních a jiných opatření, která mohou být nezbytná pro efektivní účinek těchto závazků. K provedení

tohoto cíle mají závazek přijmout vhodné prostředky k zabránění, vyšetření a poskytnutí účinné nápravy pro relevantní pochybení SVBS a jejich personálu.

11. Teritoriální státy mají závazek přijmout nezbytnou legislativu k zavedení účinných trestních sankcí pro osoby páčající nebo nařizující spáchat závažná porušení Ženevských úmluv, případně Protokolu I, a rovněž mají závazek vyhledat osoby, které jsou podezřelé ze spáchání nebo nařídily spáchat takováto závažná porušení, a přivést tyto osoby bez ohledu na jejich státní příslušnost před své soudy. Jestliže to upřednostňují, mohou také v souladu s příslušnými ustanoveními národní legislativy předat takovou osobu k soudnímu řízení před soudy jiného dotčeného státu, pokud je v takovém státě tento případ *prima facie* (roz. je v něm dostatek důkazů k provedení trestního řízení), nebo mezinárodnímu trestnímu tribunálu.
12. Teritoriální státy mají rovněž závazek vyšetřit v souladu s požadavky mezinárodního práva, anebo jinak podle potřeby stíhat, vydat nebo předat podezřelou osobu ze spáchání jiných zločinů podle mezinárodního práva, jako jsou mučení nebo brání rukojmí. Takovéto stíhání musí být vedeno v souladu s právem na spravedlivý proces podle mezinárodního práva s vědomím toho, že trest musí odpovídat závažnosti zločinu.
13. V situacích okupace jsou závazky Teritoriálních států omezeny na ty oblasti, nad kterými jsou schopny vykonávat efektivní kontrolu.

C. Domovské státy

14. Domovské státy mají závazek v rámci svých pravomocí zajistit respektování mezinárodního humanitárního práva ze strany SVBS své příslušnosti, zejména:
 - a) šířit v největší možné míře text Ženevských úmluv a jiných relevantních norem mezinárodního humanitárního práva mezi SVBS a jejich personál;
 - b) nepodněcovat a nenapomáhat při jakýchkoliv porušeních mezinárodního humanitárního práva personálem SVBS, ale přijmout vhodná opatření k jejich zabránění;
 - c) přijmout opatření k potlačení porušení mezinárodního humanitárního práva spáchaných personálem SVBS prostřednictvím vhodných prostředků, jako jsou vojenské předpisy, správní nařízení a jiná regulatorní opatření, stejně jako správní, přestupkové a soudní sankce v případě potřeby.
15. Domovské státy jsou odpovědné za implementaci svých závazků podle mezinárodního práva lidských práv, včetně přijetí takových legislativních a jiných opatření, která mohou být nezbytná pro efektivní účinek těchto závazků. K provedení tohoto cíle mají závazek přijmout vhodné prostředky k zabránění, vyšetření a poskytnutí účinné nápravy pro relevantní pochybení SVBS a jejich personálu.
16. Domovské státy mají závazek přijmout nezbytnou legislativu k zavedení účinných trestních sankcí pro osoby páčající nebo nařizující spáchat závažná porušení Ženevských úmluv, případně Protokolu I, a rovněž mají závazek vyhledat osoby, které jsou podezřelé ze spáchání nebo nařídily spáchat takováto závažná porušení, a přivést

tyto osoby bez ohledu na jejich státní příslušnost před své soudy. Jestliže to upřednostňují, mohou také v souladu s příslušnými ustanoveními národní legislativy předat takovouto osobu k soudnímu řízení před soudy jiného dotčeného státu, pokud je v takovém státě tento případ *prima facie* (roz. je v něm dostatek důkazů k provedení trestního řízení), nebo mezinárodnímu trestnímu tribunálu.

17. Domovské státy mají rovněž závazek vyšetřit v souladu s požadavky mezinárodního práva, anebo jinak podle potřeby stíhat, vydat nebo předat podezřelou osobu ze spáchání jiných zločinů podle mezinárodního práva, jako jsou mučení nebo braní rukojmí. Takovéto stíhání musí být vedeno v souladu s právem na spravedlivý proces podle mezinárodního práva s vědomím toho, že trest musí odpovídat závažnosti zločinu.

D. Všechny ostatní státy

18. Všechny ostatní státy mají závazek v rámci svých pravomocí zajistit respektování mezinárodního humanitárního práva. Mají závazek zdržet se podněcování nebo pomoci v porušování mezinárodního humanitárního práva jakoukoliv ze stran konfliktu.
19. Všechny ostatní státy jsou odpovědné za implementaci svých závazků podle mezinárodního práva lidských práv, včetně přijetí takových legislativních a jiných opatření, která mohou být nezbytná pro efektivní účinek těchto závazků.
20. Všechny ostatní státy mají závazek přijmout nezbytnou legislativu k zavedení účinných trestních sankcí pro osoby páchající nebo nařizující spáchat závažná porušení ženevských úmluv, případně Protokolu I, a rovněž mají závazek vyhledat osoby, které jsou podezřelé ze spáchání nebo nařídily spáchat takováto závažná porušení, a přivést tyto osoby bez ohledu na jejich státní příslušnost před své soudy. Jestliže to upřednostňují, mohou také v souladu s příslušnými ustanoveními národní legislativy předat takovouto osobu k soudnímu řízení před soudy jiného dotčeného státu, pokud je v takovém státě tento případ *prima facie*, nebo mezinárodnímu trestnímu tribunálu.
21. Všechny ostatní státy mají rovněž závazek vyšetřit v souladu s požadavky mezinárodního práva, anebo jinak podle potřeby stíhat, vydat nebo předat podezřelou osobu ze spáchání jiných zločinů podle mezinárodního práva, jako jsou mučení nebo braní rukojmí. Takovéto stíhání musí být vedeno v souladu s právem na spravedlivý proces podle mezinárodního práva, s vědomím toho, že trest musí odpovídat závažnosti zločinu.

E. SVBS a jejich personál

22. SVBS jsou povinny dodržovat mezinárodní humanitární právo a právo lidských práv v rámci aplikovatelného vnitrostátního práva, stejně jako jiná aplikovatelná pravidla národního práva, jako trestní právo, daňové právo, cizinecké právo, pracovní právo a specifickou regulaci týkající se soukromých vojenských a bezpečnostních služeb.
23. Personál SVBS je povinen respektovat relevantní národní právní řád, zejména trestní právo státu, na jehož území operuje a právo státu své příslušnosti dokud je aplikovatelné.
24. Postavení personálu SVBS je určeno mezinárodním humanitárním právem případ od případu, zejména podle povahy a okolností činností, do kterých jsou zahrnuty.

25. Jestliže jsou podle mezinárodního humanitárního práva civilisty, personál SVBS nemůže být předmětem útoku, ledaže jsou pro tento vymezený čas osoby přímo účastníci se nepřátelství.

26. Personál SVBS je:

a) povinen bez ohledu na své postavení dodržovat použitelná pravidla mezinárodního humanitárního práva;

b) chráněn jako civilisté podle mezinárodního humanitárního práva, ledaže by byl začleněn do řádných ozbrojených sil státu nebo byl členem organizovaných ozbrojených sil, skupin nebo jednotek pod vedením odpovědným státu, nebo jinak ztratil ochranu podle podmínek mezinárodního humanitárního práva;

c) požívá status válečného zajatce v mezinárodním ozbrojeném konfliktu, jestliže se jedná o osoby, které doprovázejí ozbrojené síly splňující požadavky čl. 4A(4) III. ženevské úmluvy;

d) do té míry, do které vykonává výkon veřejné moci, musí ji vykonávat v souladu se závazky státu podle mezinárodního práva lidských práv;

e) může být trestně stíhán, jestliže se dopustí chování, které je označeno jako zločin podle příslušného národního práva nebo mezinárodního práva.

F. Odpovědnost nadřízeného

27. Nadřízení SVBS personálu, jako:

a) vládní činitelé, aniž by záleželo, zda se jedná o vojenské velitele nebo civilní nadřízené, nebo

b) ředitelé nebo manažeři SVBS mohou být odpovědní za zločiny podle mezinárodního práva spáchané SVBS personálem na základě jejich efektivní moci a kontroly v důsledku svého pochybení řádně vykonávat kontrolu nad nimi v souladu s pravidly mezinárodního práva. Odpovědnost nadřízeného nevzniká pouze na základě smlouvy.